



INSTITUCIONALNI MEHANIZMI ZA RODNU RAVNOPRAVNOST KROZ VIZURU LOKALNIH SAMOUPRAVA: UNAPREĐENJE RADA POVJERENSTVA ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA

U zakonodavnoj vlasti najvažniji institucionalni mehanizmi za ravnopravnost spolova su Povjerenstvo za ostvarivanje ravnopravnosti spolova Parlamentarne skupštine BiH, odbori za ravnopravnost spolova/jednake prilike u entitetskim parlamentima i Skupštini BDBiH, kao i povjerenstva za ravnopravnost spolova u županijskim i općinskim skupštinama/vijećima¹.

Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini (ZoRS BiH) institucionalne mehanizme definira kao „tijela i osobe koje uspostavljaju nadležni zakonodavni, izvršni i organi uprave svih razina vlasti u BiH radi provedbe ZoRS BiH, koordiniranja i realizacije programskih ciljeva iz Gender akcijskog plana Bosne i Hercegovine (GAP BiH) i osiguranja provedbe međunarodnih standarda u oblasti jednakopravnosti spolova”. Člankom 24. ZoRS BiH propisane su obveze nadležnih tijela, uključujući JLS prema kojem su “dužne preuzeti sve odgovarajuće i potrebne mjere radi provedbe odredbi propisanih ovim zakonom i Gender akcijskim planom Bosne i Hercegovine (...)”.

Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH”, broj 32/10)

Nekoliko mehanizama kao što su rad Povjerenstva za ravnopravnost spolova i izrada Gender akcijskog plana za lokalnu razinu (LGAP), prepoznati su kao najučestaliji alati na lokalnoj razini, čije je unapređenje i funkcionalnost neophodno za ispunjavanje obveza za ravnopravnost spolova na lokalnoj razini.

Iako je cilj institucionalnih mehanizama osigurati stabilnu i kontinuiranu praksu unutar jedinica lokalne samouprave (JLS), istraži-

vanja ukazuju da način na koji se uspostavlja i djeluju povjerenstva za ravnopravnost spolova varira od općine do općine, krenuvši od postupka imenovanja, broja članova/ica povjerenstava, do njihovog mandata. „Iako je originalna ideja povjerenstava za rodnu ravnopravnost u monitoringu da će one biti ‘gender rešetka’ kroz koju će prolaziti svi materijali kojima će imati pristup i komentirati ih na sjednicama općinskih vijeća, to se u praksi ne dešava. Povjerenstva koja su manje aktivna i koja u svome mandatu imaju dodatne teme, kao npr. mlade ili ljudska prava, imaju dodatno značajno umanjen utjecaj na pitanja rodne ravnopravnosti².”

Opasnost kod institucionalnih mehanizama leži u tome da kada se jednom uspostave, mogu postati prazni sustavi koji ne doprinose konkretnom poboljšanju rodne ravnopravnosti.

Bjorkdahl & Somun Krupalija, 2018.

Ključni problemi koji se identificiraju kroz posljednje desetljeće djelovanja mehanizama za rodnu ravnopravnost su:

- nedovoljno izgrađena svijest o značaju i mandatu rada povjerenstva za ravnopravnost spolova;
- puko zadovoljavanje forme kod osiguravanja zastupljenosti političkih stranaka u sastavu povjerenstva (bez kriterija prethodnog iskustva u oblasti ravnopravnosti spolova), što često dovodi do toga da mnogi članovi/ce povjerenstva ne posjeduju dovoljno znanja za ispunjavanje mandata. Povjerenstva po imenovanju nastavljaju raditi bez jasnog programa rada i bez proraču-

¹ UN Women (2021). [Rodni profil zemlje Bosna i Hercegovina](#).

² Annika Björkdahl i Lejla Somun Krupalija (2018). Alatkje za lokalne samouprave za implementaciju Cilja #5 (SDG) za rodnu ravnopravnost. ICLD Swedish International Center for Local Democracy.

na za provedbu aktivnosti, što u konačnici onemogućava suštinsko djelovanje čak i onih povjerenstava koja su aktivna i usuglašena s programom LGAP-a.



Savez općina i gradova Federacije BiH i Savez općina i gradova Republike Srpske, uz potporu Švedskog saveza lokalnih vlasti i regija (SALAR), održali su niz radionica i konzultacija s četrnaest članica iz oba Saveza na temu unapređenja rada institucionalnih mehanizama na lokalnoj razini, a iz perspektive JLS i uz sagledavanje trenutačnih mogućnosti jedinica lokalne samouprave, sa sljedećim zaključcima i preporukama:

GENERALNE PREPORUKE:

- ➔ **Međuovisnost institucionalnih mehanizama:** funkcionalnost jednog institucionalnog mehanizma ne znači automatsko unapređenje ravnopravnosti spolova na lokalnoj razini. Uspješnost implementacije Lokalnog akcijskog plana za ravnopravnost spolova (LGAP) u velikoj mjeri ovisi o učinkovitom radu povjerenstva, angažmanu službenika/ca za rodnu ravnopravnost pri JLS, te generalno o procesu integriranja ravnopravnosti spolova svim službama JLS, uključujući podatke razvrstane po spolu i rodno odgovoran proračun. Intervenciju za unapređenje rada institucionalnih mehanizama, odnosno za njihovu učinkovitiju „institucionalizaciju“ treba paralelno usmjeriti na sve postojeće mehanizme.
- ➔ **Institucionalizirati unutar JLS mehanizme za rodnu ravnopravnost** – značilo bi uspostaviti praksu rada i pokretanja rada gore spomenutih alata, bez utjecaja vanj-

skog čimbenika, koji je sada u velikom broju slučajeva rezultat projekata i angažmana organizacija civilnog društva i/ili međunarodnih donatora.³

- ➔ Zagovaranje za značaj i razvitak LGAP-a, općinskih povjerenstava za ravnopravnost spolova, službenika/ca za rodnu ravnopravnost, kroz **platformu za edukaciju, razmjenu iskustava, promociju dobrih praksi i** institucionalnu promociju ovog pristupa, kroz suradnju s entitetskim gender centrima i međuopćinsku suradnju.

Savez općina i gradova Republike Srpske i Savez općina i gradova Federacije BiH organizirali su Konferenciju na temu „Preporuke za poboljšanje primjene alata za rodnu ravnopravnost na lokalnoj razini“, u prosincu 2021. godine. Tijekom konferencije predstavljeni su ključni prijedlozi za unapređenje učinkovitosti alata za rodnu ravnopravnost na lokalnoj razini.



PREPORUKE ZA JLS:

- ➔ Zagovaranje za unapređenje sustava koordinacije unutar JLS – korištenje iskustava i informacija o dosadašnjem radu u oblasti ravnopravnosti spolova na lokalnoj razini – jasna sistematizacija službenika/ce za rodnu ravnopravnost i mandat povjerenstva za ravnopravnost spolova.

³ Financijska potpora međunarodnih donatora i ekspertiza ženskih civilnih organizacija jesu itekako dobrodošli, međutim, uglavnom dugoročno ne proizvode održive rezultate.

„Jako je bitno formiranje povjerenstva za ravnopravnost spolova i jako je bitno da u tom povjerenstvu budu i predstavnici nevladinog sektora i eksterni članovi, kao i općinski odbornici“, Borjanka Krsmanović, sudionica SOG programa, Opština Sokolac



- Revizija statuta o radu općinskog/gradskog vijeća/skupštine kako bi povjerenstva za rodnu ravnopravnost imala pristup svim materijalima koji su na dnevnom redu sjednica općinskog/gradskog vijeća/skupštine.
- Prilikom formiranja povjerenstava za rodnu ravnopravnost potrebno je osigurati zastupljenost JLS i predstavnika/ca lokalnih institucija koje su relevantne za promociju rodne ravnopravnosti, nazočnost predstavnika/ca organizacija civilnog društva koje se aktivno bave rodnom ravnopravnošću na teritoriju općine i ekspertnog člana/ice.
- Uključivanje i uvažavanje prioriteta oblasti za unapređenje ravnopravnosti spolova u strategiju integriranog razvitka jedinice lokalne samouprave. Odluke o prioritetima razvitka trebaju biti usklađene s analizom njihovog utjecaja na pitanja rodne ravnopravnosti u zajednici, razvrstane po skupinama koje su izložene mnogostrukim diskriminacijama (invaliditet, dob, nacionalne manjine itd.).
- Uključivanje posebnog poglavlja na temu rodne ravnopravnosti u godišnja i druga izvješća načelnika/ce te svih službi JLS.
- Osigurati trajnu financijsku potporu u proračunima JLS za aktivnosti predviđene razrađenim LGAP-ima ili planovima i programima rada povjerenstava.
- Osigurati da sve službe JLS budu podjednako dostupne i ženama i muškarcima, te ženama koje su višestruko diskriminirane (Romkinje, žene s invaliditetom, LBTQI).
- Koristiti rodno osjetljiv jezik i nediskriminatornu terminologiju u svim dokumentima i materijalima JLS.

- Osigurati da svi statistički podaci koji se prikupljaju u JLS (i institucijama i ustanovama koje JLS ili druge razine izvršne vlasti financiraju) moraju biti iskazani po spolu.

PREPORUKE ZA POVJERENSTVA:

- Sastanci povjerenstva trebaju se održavati redovito, a svaki član/ica povjerenstva treba proći bar dvije razine edukacije: osnova ravnopravnosti spolova i djelovanja na lokalnoj razini, te naprednija obuka o rodnoj analizi, rodno odgovornom proračunu i temama krojenim po potrebama zajednice.
- Kako bi tijekom svoga mandata povjerenstvo definiralo ciljeve i ostvarilo rezultate, neophodno je usvajanje LGAP-a, koji predstavlja polazni temelj za provedbu aktivnosti i planiranje rada JLS na ostvarivanju ravnopravnosti spolova.
- Zagovarati uspostavu godišnjih planova rada i operativne programe, uz obveze vođenja zapisnika koji trebaju biti dostupni.

„Naša iskustva su manje-više, posljednjih godina pozitivna, naravno pomaka ima, ali još uvijek ima mnogo toga za uraditi u oblasti institucionalnih mehanizama na razini JLS. Posebice bih navela djelovanja povjerenstava za ravnopravnost spolova, jer istraživanje pokazuje da u većini općina ona postoje samo formalno“, Umihana Krličević-Omerović, sudionica SOG programa, Općina Doboj-Jug.



- Povjerenstvo svoje planove i ciljeve definiše na temelju LGAP-a, a prioriteta oblasti djelovanja na temelju analize podataka razvrstanih po spolu (zaposlenost, obrazovanje, aktivnosti organizacija civilnog društva, kulturno-umjetničke, sportske aktivnosti i dr.).
- U svoje planove i ciljeve, pored potreba na razini općine uvrstiti i potrebe za stalnim razvojem kapaciteta povjerenstava:

- Tražiti informacije o aktivnostima i iskustvima drugih komisija za ravnopravnost spolova, te svoja stečena znanja, vještine i iskustva međusobno dijeliti.
- Tražiti informacije o aktivnostima i iskustvima drugih povjerenstava za ravnopravnost spolova, te svoja stečena znanja, vještine i iskustva međusobno dijeliti.
- Ponuditi i tražiti od svih institucionalnih mehanizama za rodnu ravnopravnost na drugim razinama vlasti redovitu komunikaciju i suradnju.
- Ponuditi i tražiti suradnju od svih ženskih i drugih relevantnih organizacija civilnog društva aktivnih na području JLS ili aktivnih u oblasti JLS.
- Zagovarati stalnu edukaciju svojih članica/ova i drugog osoblja JLS (i izvršnih i političkih) u oblasti rodne ravnopravnosti.
- Po uspostavi prioritetnih oblasti djelovanja u uskoj vezi s LGAP-om i analiziranim podacima, povjerenstvo zagovara uvrštavanje plana rada povjerenstva u proračune JLS.
- Nakon uspostave povjerenstava u novoizabranim vijećima/skupštinama JLS, članovi/ice iz prethodnog saziva povjerenstva za ravnopravnost spolova nazoče osnivačkoj sjednici novoizabranog povjerenstva.
- Povjerenstva prate pristupačnost materijala za sve točke dnevnog reda, te upozoravaju predsjedatelje vijeća/skupština JLS i/ili tajnike na eventualne propuste.

Policy sažetak „Institucionalni mehanizmi za rodnu ravnopravnost kroz vizuru lokalnih samouprava: unapređenje rada povjerenstva za ravnopravnost spolova“ pripremljen je u sklopu projekta „Jačanje uloge Saveza opština i gradova u Bosni i Hercegovini“ koje provode Savez općina i gradova Federacije BiH i Savez opština i gradova Republike Srpske, u suradnji sa Savezom lokalnih vlasti i regije Švedske SALAR i strateškim partnerom Švedskim međunarodnim centrom za lokalnu demokratiju (ICLD), te uz zajedničku potporu veleposlanstava Švedske i Švicarske.

Osobito zahvaljujemo predstavnicima i predstavnicama JLS sudionicama mreže za ravnopravnost spolova na lokalnoj razini:

Općina Banovići

Općina Doboj Jug

Grad Gradiška

Grad Doboj

Opština Istočna Ilidža

Opština Laktaši

Općina Lukavac

Opština Rogatica

Opština Sokolac

Grad Tuzla

Opština Višegrad

Grad Zvornik

Općina Žepče